

ACC. N:R M. 13879:1-10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Otto Eskilsson, Färingtofta*
Härad: *N. Asbo* Berättare: " "
Socken: *Färingtofta* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1954* Född år *1877* i *Färingtofta*

Kvinnor och kvinn drift. s. 1-10.

Lu F 99.

Varnens utseende och konstruktion

På denna trakt har aldrig funnits några
vädervarningar, utan det har varit vattenkvarnar
vi har ännu två stycken i gång en i Snällersöd
vid Snällersöds ån, och en i Djupadals vid Rönneå
båda äro inredda med tre par stonar och
siktar, så de kan både mala och sikta
Med Snällersöds kvarn är en större kvarndamm
anlagd och god vattentillgång så de kan mala
äro om även vid torra sommar.
I Djupadals som har stor vattentillgång
i Rönneå har några särskildt stora dammar
ej bekäns göras. På kallade skobalkvarnar
eller husbehovskvarnar har här funnits många
de anlades der något fall på vattnet förkom
och jämn mark var bakom som de kunde samla
vattnen på när de dämde upp vattenfärsen
i handlingar på enskiftet 1830 finnes uttagit

Sup. 99
1

väg till två sådana husbehovskvannar som
går över andras ägor, i Kotholma huss.
Någon Persson fanns ännu ett sådant litet
fyrkantigt hus, vari husbehovsmalning försigick
det är omkring 3 meter på varje sida, han har
flyttat det från sin ursprungliga plats ut i svin-
gården där det är sommarbostad för svinen,
det hade som alla hus på den tiden tak av halmt
I början av 1890-talet byggde en man vid
namn Tomas Jönsson en vattenkvarn i
Kotholma vid en mindre bäck och dände upp
vatten till damm, men det är nog 20 år
sedan den lades ner, det blev ej vatten vid
torra somrar, den var inlagd 2 par stenar
och gick en tid ganska bra.
När de byggd vattenkvarnar var det grova
virket av ek men kläddes någgon med firs-
bräder, till kuggarna i hjulen användes

s.k. risbok som är ett mycket hårt träslag
 för över 100 ^å år då husboudstramane förkam
 var det nog liksom nu på tre och man
 numera går de i fjärlager. Tross och sikt
 vid dessa båda kvarnar insattes omkring
 1900 talet och de har dem ännu. Kvarnar
 som dragits av hästar har jag ej hört tales
 om. Jag minns en sorts kvern som i början
 av 1870 talet användes att mala malt på
 särskildt till fullbruggen. Det var 2 mindre
 kvarnstenar som låg på varandra, kring-
 byggd av en träram. I översta stenen var i
 kanten borrar ett hål, och en trästång med
 järndubb sattes i hålltet och upp i taket var
 ett hål för övre ändan av trästången genom
 genom att ^{stjunta} ~~trö~~ stängen på stenen kom den i
 rörelse och maltet som ledes stens äga i mitten
 rann ut mellan stenarna och blev så malt
 Stämde 2 kvarnar har stora loft som rymmer 1000 kg.

Kvarnbyggare

En väl känd källare som Jönadalens kvarnar äro
byggda för mer än 100 år sedan så som
byggt den känner jag ej, den kvarn som på 1890-talet
byggdes i Loholma gjordes av M. Landberg i Källare
som var ute året om och reparerade vattenkvarnar
han hade arbets ^{på} många mils omkrets
de betalades daglön och efter den tiden ganske
hög, han dog vid över 80 års ålder och var för
öfrigt snickare till yrket, han brukade ha
en eller två medhjälpare

Några bestämda mått hade de nog men det
var deras hemlighet men jag vet han var
mycket nog med att alla bitar skulle
skulle skäras på millimetern

4. Ovan nämnde M. Landberg gjorde stora insatser
för att underhålla och modernisera kvarnarna
på denna trakt

Ägare och organisation

Inallredt kvarn köptes omkring 1880 av en man som hette Föl Persson han hade dejt hjälps till en böggan på 1900-talet då hans två söner voro honom och dessa har kvarnen ännu och drivas själv rordsen utom kvarnen har de sågverk, så de skär plank och bräder med samma vattenkraft. I djupa dalgå har kvarnen en större egendom så den har alltid varit anställd personal att sköta den. Den tid Kokolna kvarn var sköttes den av ägaren. Något bolag av kvarn har ej förkommit på trakten utan var och en som kom till kvarnen med spännmål fick mot betalning malit den som föret nämns uttogs vid Önskipste i Kokolna 1830 över ammans ägor 2 vågar till sadana hus bekovs = kvarnar, dit har ej på de senaste 70 åren på de ställen där vågarna utnyttas syns annat än ett stenåren i vattenfåran men den kan möjligen ha varit en kvarn.

Betälnings. Tull

Före Kristtidsens som börja 1916 hade mjölnaren alltid tagit tull vid malningen, det var mycket sällan någon fick betala med pengar. Timmer onlagges kontant betälnings efter fastställt taxa. Tullen användes till att göda svin med och ge andra kreatur desutom lagrades såden till ut på sommaren då kornbuktarna ej själva hade spammål fick de köpa sin såd igen. Vid nuvarande kvarnar betälnes fiske och särskilt ål toges ganska mycket de har både ålkistor som ålen själv går i och det kan vid vissa tillfällen komma ganska mycket så de försäljer en del. Mjölnaren anses som en aktad person, när han tog tull av såden brukar han alltid bjuda in kunderna på sprit och kaffe, så var de alltid nöjda hur mycket de fick tillbaka, någon större våg att våga på hade ej bönderna och såden maldes ut, så säcken kunde se stor ut ändå. Mjölnaren hade vanligen god ekonomisk ställning.

H
D

Mjölndrångens nägaste arbete var att hacka stenarna (de hade dertill en särskild hammare med spettriga skarpa spetsar i båda ändar) så att de kunde mala sedan brä de bucka i en kvarn nyhackad som de malde grovt foderisad på så skifta de om med kvarnens så när några stenar bleve slätslitna maldes någ vett finare mjöl på dem. Mjölndrångens arbete var att lära sig hacka stenarna som de skulle vara

7 kvamen var inredt en kamare der mjölndrången bodde

7 Deras sociala ställning var fullt jämförd med andra drängar

Malningen

Förka säden har jag ej kört kalas om det skulle
i så fall vara råg om de ville hava finmalst
men äro stenarna i ordning, maler den nog den
bra ändå, rågen brukar ligga tunt utbredd
på loftet över stugan der som eldades, så
den var alltid torr

För i tiden vändes i hemmen mjöliäskar
av linne vare insyddes boktar eller namm
att transportera säden till brannen, det brukar
gå en tunna = 80 havre och 100 kg råg i dem.
Det första mjölnaren gjorde, var att slå säden
i en bing eller kar, som var sammanspitat
över stenarna, der var upprättat mått i den
så tog till, sedan öppna han dammlocken
så vattnet kom på vattenhjulet och brannen
kom i gång, genom anordning skakades säden
sakta ner i ågat på stenarna som derefter malde

Trumma ner i undervärningen i en myttring der

om det var råg eller vete som skulle siklas
togs de upp och maldes på nytt men rann då

Sumera har många lantbrukare skaffat

Folktrio och sagner

Ståga sagner eller annat har vi aldrig
hört talas om; dessa frakter
Men att kvamnörelsen har varit en lörande
örelse, särskild om de har såg och fiske
samtidigt, visar sig bäst när en av dessa
från en ringa början nu är en förmågen man.
På böndernas vägar såden när de körd till
kvamen och vägar den när de kom igen
ansåg en stor del det var dyrt, därför är
här kommit så många till kvamen på frakten
Ståga taler om kvamen har ej förekommit